بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2018/HC-A/72
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އަބްދުއްސައްތާރު އަބްދުއްރަޙްމާން / ދުންބަދަރި، ކ.ހުރާ
- އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް: މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ އިދާރާ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: މަދަނީ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫން
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ނިމުނު ތާރީޚް: 28 ޛުލްޤަޢިދާ 1442 / 08 ޖުލައި 2021

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

17 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1439

04 ޖަނަވަރީ 2018

<u>އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:</u>

- **ނަންބަރު:** 25/H5C/2017
- **ނިންމި ތަން:** މާލެ އަތޮޅު ހުރާ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** މަދަނީ މައްސަލަ
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 08 ޖޫން 2017
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 22 އޮގަސްޓް 2017

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އޮޅުގަނޑު ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt·gov·mv ވެބްސައިޓް: www·highcourt·gov·mv

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ފަތްރީޝާގެ ރައުޔު: މިމައްސަލައިން ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ އާއި ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު ތާއީދުކުރައްވަމެވެ.

ތަޢާރުފު:

1. މިއީ، މާލެ އަތޮޅު ހުރާ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 25/H5C/2017 ފައިސަލާ ކުރެއްވުން ނިންމާފައިވާ، ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ ކ.ހުރާ / ދުންތަރި، އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދުގެ ފަރާތުން އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކޮށްދިނުމަށް އެދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

2. މިޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅީ ފަރާތަކީ މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ އިދާރާ އެވެ.

ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް:

3. ކ. ހުރާ ހުޅަނގު ފަރާތު ބަނދަރުން 4748.1 އަކަފޫޓުގެ ބިން (އެބިމުގައިވާ އިމާރާތާއެކު) ރެސްޓޯރަންޓެއް ހިންގުމަށް ކުއްޔަށްދޫކުރުމަށް މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލުން 24 ނޮވެމްބަރު 2016 ގައި އިޢުލާނުކޮށްފައިވެއެވެ.[1]

4. އިސްތިއުނާފުކުރާ އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދު މި އިޢުލާނަށް އިޖާބަދީ ބިޑު ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[2]

5. ބިޑުވިލާ އިޢުލާނުގެ ދަށުން ހުށަހެޅި ބިޑުތަކަށް މާކްސް ދިނުމަށްފަހު 21 ފެބުރުއަރީ 2017 ގައި ހުރާ ކައުންސިލްގެ ބިޑު ކޮމިޓީގެ ކައުންސިލްގެ އަދި މެންބަރުންނާއި މެންބަރުން ބައިވެރިވިއެވެ.[3]

---

[1] (IUL)334/334/2016/67 އިޢުލާން

[2] މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލް ދައުލަތުގެ އެޑްވަރޓައިޒްމަންޓް-2 ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ބިޑު ފޯމު.

[3] މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލް ދައުލަތުގެ ޖަދުވަލު ޕޮއިންޓް-1 ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ބިޑު އިވެލުއޭޝަން ކޮމިޓީގެ ބައްދަލުވުމުގެ ޔައުމިއްޔާ

6. އެ ބައްދަލުވުމުގައި އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޙީމު ހުށަހެޅި ބަޔާނާ ޚިލާފު ބަޔާން ކަމަށް ފާސްކުރެވިފައެވެ. އެގްރީމަންޓް، ފާހަގަކޮށްފައިވާ ބިޑް ޑިޕާޓުމަންޓްގެ އެއްވަނަ ބައިގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި، ކުރި ބޮޑުކުރާ ޚަރަދު ފަހަރަކު ބިލުކުރި އިތުރުކުރެވޭނީ 15% އަށް ވުރެ އިތުރު ނުވާ ގޮތުގެ މަތިން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޙީމު ހުށަހެޅި ބިލްގައި އެ ވޯކްއޯޑަރުތަކުގެ އިތުރުން ކުރި ހުށަހަޅާފައިވާތީ ކޮމިޓީގައި ބައިވެރިވި 08 މެންބަރުންގެ އިއްތިފާގުން ފާސްކޮށް ބިލު ފާސްކުރާ ކަމަށެވެ.[4] އަދި، އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޙީމު ފުރަތަމަ ބިލް ހުށަހެޅި ފަރާތަށް ބިލް ކާމިޔާބުވީކަމަށް ނިންމިއެވެ.

7. ބިލް ކޮމިޓީން އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޙީމުގެ ބިލް ފާސްކުރާކަމަށް ނިންމާފައިވާކަން، 27 ފެބްރުއަރީ 2017 ގައި، ލިޔުމުން[5] އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޙީމަށް އަންގައިފައެވެ.

8. އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޙީމުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ބަޔާނާ އެއްގޮތް މަތިން އަދި ހުށަހަޅާފައިވާ ބިލް ކުރުގައިވާއިރު ފޯމް އެކަމަށް ރިޕޯޓުކުރުމުގެއްސާ އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޙީމު ހުށަހެޅި ބިލް ބާކީކުރިކަމަށް އެންގި ކައުންސިލްގެ ސިޓީ އާއި ބިލް ކުރިމަތިލި ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން ކުޑަ ކުއްޔާ ހުށަހެޅި ފަރާތަށް އެ ބިލް ދިންކަމަށް ނިންމި ނިންމުމަކީ ބާޠިލު ނިންމުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި ދެއްވާ، އެ ބިލް ހަވާލުކުރަނީ ފަރާތަކީ އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޙީމު ކަމުގައި ކަނޑައަޅުއްވައި ދިނުމަށް އެދި މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ މައްޗަށް އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޙީމު ދައުވާކޮށްފައިވެއެވެ. އެއީ އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ މާލެ އަތޮޅު ހުރާ މެޖިސްޓްރޭޓްކޯޓުގެ ނަންބަރު: 25/H5C/2017 ގެ ޤަޟިއްޔާއެވެ.

---

[4] 21 ފެބްރުއަރީ 2017 ގައި ބޭއްވުނު ބިލް ކޮމިޓީގެ ބައްދަލުވުމުގެ ޔައުމިއްޔާ

[5] މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ ފަރާތުން ފޮނުއްވާފައިވާ ނަންބަރު 334/INDIV/2017/13 (27 ފެބްރުއަރީ 2017) ސިޓީ

މާލެ އަތޮޅު ހުރާ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި އުފުލުނު ދަޢުވާ އާއި ނިސްބަތުން

9. މާލެ އަތޮޅު ހުރާ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ޝީޓުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައި ހުރީ އަންނަނިވި ކަންތައްތަކެވެ.

9.1. ޕްރޮޕަޓީގެ ކުލި ހުށަހަޅަންޖެހޭނީ ވަކި މުއްދަތުތަކުން ކޮންމެ ފަހަރަކަށް ވަކި ވަގުތު އިތުރު ވާން ގޮތަކަށް ކަމަށް ބިލް ކޯޑުގައި ޑިސްކަނެކްޝަނާއި ކުލި ހުށަހަޅުމުގައި ވަކި މުއްދަތުތަކުން އިތުރުވާގޮތަކަށް ކުލި ހުށަހެޅުމަކީ ބިލް ހުށަހަޅާ ފަރާތްތަކަށް ފުރިހަމަ އިންޞާފު އޮތް ކަމެއް ކަމަށް[6]؛

9.2. ބިލް ފޯމުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި ކުލި އިތުރު ކުރެވޭނީ ފަހަރަކަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ކުލިގެ 15% (ފަނަރަ އިންސައްތަ) އަށްވުރެ އިތުރު ނުވާގޮތަށްކަމަށް ކޮންމެ މާއްދާއަކީ ބިލް ހުށަހަޅާ ފަރާތްގެ ހިމާޔަތުގައި މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ މަސައްކަތް ތަންފީޒުކުރަންޖެހޭ މާއްދާއެއްކަމުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަމަށް[7]؛

9.3. ހުކުމްކުރުން މި ސަބަބުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ބޭރުފުށުން unreasonable ނުވަތަ irrational ނިންމުމެއް ކަމަށް[8]؛

9.4. މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލަކީ ދައުލަތުގެ އިދާރާއެއްކަމަށްވާއިރު، ދައުލަތަށް މަންފާ ވާން އޮތް ކަމެއްގައި، ދައުލަތުގެ މަސްލަހަތު އިސްކުރުން ކައުންސިލަށް ލާޒިމުވާއިރު، ޓެރިފްސަން ހުއްޓުވުމާއި މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު[9] ގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މިއީ ޖިނާއީ ކުށެއްކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭކަމަށް[10]؛

6 ދަޢުވާ ޝީޓުގެ މައްސަލައިގެ ޚުލާސާގައި

7 ދަޢުވާ ޝީޓުގެ މައްސަލައިގެ ޚުލާސާގައި އަދި ބަޔާންތަކުގައި

8 ދަޢުވާ ޝީޓުގެ މައްސަލައިގެ ޚުލާސާގައި އަދި ބަޔާންތަކުގައި

9 ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000

10 ދަޢުވާ ޝީޓުގެ މައްސަލައިގެ ޚުލާސާގައި އަދި ބަޔާންތަކުގައި

9.5. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ޖަވާބުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައި ހުރީ މާލެ ސިޓީ ކައުންސިލްގެ ގޮސް ނިންމުމެއް ދިފާޢުކުރުމަކީ ދައުލަތުގައިވާ ވާޖިބެއްކަމާއި، އަބްދުއްޝަކޫރު އަބްދުއްރަޝީދު ޒިޔާދު ސަލީމް ހުށަހެޅި ޢަރުޟުއާއި ދައުލަތަށް ބޭނުންވާ ފައިދާއެއް ލިބޭނެކަމަށް ބުނެ ކަން އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ސިޓީއިން ވެސް އެނގޭކަމަށާއި، އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ ރަގާ ހުރުމަށް އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުން އެދިފައިވާގޮތު އެކަން ކޮށްފައިނުވާތީ މިއީ އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ ކަނޑައެޅިގެން ހިލާފުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް؛[11]

10. ދަޢުވާއާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ކަންތައްތަކެވެ.

10.1. ބިޑް ފޯމުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި ވާ މުއްދަތުކަން ކުރި އިޢުލާނުގާ ގަޑިން ބިޑް ހުށަހެޅުން ފާޅުވެ ނުކުރިނަމަވެސް، އެފަދައިން ކުރި ހުށަހެޅޭ ހާލަތެއްގައި އަމަލުކުރަންޖެހޭ ވަކި ޝަރުޠެއްގައި އާއްމުގޮތުގައި ހިމެނިފައިވާކަމަށް[12] އަދި ބިޑް ޑޮކިއުމަންޓްގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެފަދަ ޝަރުޠުތަކާ ޒާތުގެ ބިޑެއް ބާޠިލުކުރުމުގެ ދައުލަތަށް ލިބިފައިވާކަމަށް؛[13]

10.2. އެ މާއްދާގެ މަޤްޞަދަކީ މަތިން ނުވަތަ އަހަރުން އަހަރަށް ކުރި އިޢުލާނާ ގަޑިން ބިޑް ހުށަހަޅާ ފަރާތްތަކުން ބިޑް ހުށަހެޅިނަމަވެސް ބިން ކުއްލިއަކަށް ފުރަތަމަ އަހަރުން ފެށިގެން ކުއްލިއަކަށް މުއްދަތު ނިމުމާ ހަމައަށް ދައުލަތަށް ގެއްލުން ނުވާނެގޮތަށް ކުރި ހުށަހެޅުމާއި ވަކި އުސޫލެއްގެ ދަށުން ބިޑް ހުށަހަޅާ ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ބިމުގެ ކުރި ހުށަހެޅުމަށް ފުރުސަތު ހުޅުވާލުން ކަމަށް؛[14]

---

[11] 08 އޮގަސްޓް 2017 ގައި ދައުވާ ކުރި ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ބަޔާން.
[12] 18 ޖުލައި 2017 ދުވަހު ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ޖަވާބުގެ 7.12.3 ނަންބަރު
[13] 18 ޖުލައި 2017 ދުވަހު ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ޖަވާބުގެ ގެ 7.13.1 ނަންބަރު
[14] 18 ޖުލައި 2017 ދުވަހު ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ޖަވާބުގެ 7.12.1 ނަންބަރު

10.3. އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދު ބިޑް ހުށަހެޅިއިރު ޕްރޮޕޯސަލް ކުރި ހުށަހަޅާފައިވަނީ މި މާއްދާއާ ޚިލާފަށްކަމަށް؛[15]

10.4. ދެވަނަ އަށް ބިޑް ހުށަހެޅިފަރާތާ ފަރާތް ހަވާލުކުރުމުގައިވަނީ އެންޑް-ޔޫޒަރ ސެޓިފިކެޓް ކުދި ސަބްސެކްޝަނގެ ތަފާސްކުރުގައިކަމަށް؛[16]

10.5. ބިޑް ޑޮކިއުމަންޓްގައި ހިމެނޭ ކަމަށް ދެކިގެން، އެ ޑޮކިއުމަންޓްގެ 6 ވަނަ މާއްދާ އަދި 7 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ފަދައިން މަޢުލޫމާތު ސާފުކޮށް ޝަރުތުތަކެއް އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދު ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމަށް؛[17]

10.6. ބިން މިހާރު ބިންވަނަ ފަރާތަކާ ހަވާލުކުރެވިފައިވާކަމަށް، އޭގެ ކުރިން މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދުއަށް ލިބޭ އިރު އެފަރާތުން މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމަށް؛

11. މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލުގެ ކޮމިޓީގެ ނަންބަރު: 25/H5C/2017 ޤަރާރާ ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

" ދެންފަހު، އިސްވެދިޔަ ބަޔާންތަކާއި ފަރާތްތަކުން ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ކ.ހުރާ ހުޅަނގު ފަޅުތެރެ ބަނދަރުން ރެސްޓޯރަންޓާއި ހިންގުމަށް އިޢުލާންކުރި 4748.1 އަކަފޫޓުގެ ބިން ކުއްޔަށް ހިފުމަށް މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލުގެ ނަންބަރު (IUL)334/334/2016/67 އިޢުލާނާ އެއްގޮތަށް ބިޑް ހުށަހަޅާފައިވާކަން، އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދު ހުށަހެޅި ބިޑް ޕްރޮޕޯސަލް ހުށަހަޅާފައިވަނީ ބިޑް ފޯމުގެ އެއްވަނަ ބައިގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި ޕްރޮޕޯސަލްގެ ހިމެނުމަށް ބޭނުންވާ ގޮތާ ޚިލާފަށްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި ، އެ ބިޑަކީ އެންމެ މަތިން އަގު ހުށަހަޅާފައިވާ ބިޑް ކަމުގައިވިޔަސް، އެކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމެއްނެތި އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދު ހުށަހެޅި ބިޑް ބާޠިލްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލުން ފޮނުއްވާފައިވާ ނަންބަރު 334/INDIV/2017/13 ސިޓީއާއި، ކ.ހުރާ ހުޅަނގު ފަޅުތެރެ ބަނދަރުން ރެސްޓޯރަންޓާއި ހިންގުމަށް 4748.1 އަކަފޫޓުގެ ބިން، ކައުންސިލުން ކުރެ ކުއްޔަށް ދޫކުރުމަށް ހުށަހެޅި ފަރާތަކަށް ދިނުމަށް ނިންމާފައިވާ ބާޠިލް

[15] 18 ޖުލައި 2017 ދުވަހު ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ޖަވާބުގެ 7.12.4

[16] 18 ޖުލައި 2017 ދުވަހު ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ޖަވާބުގެ 7.12.4

[17] 18 ޖުލައި 2017 ދުވަހު ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ޖަވާބުގެ 7.13.4 ނުކުތާ

ނިންމުމުގެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި، ކ.ހުރާ ހުޅަނގު ފަރާތުގެ ބަނދަރުން ރެކްލަމޭޝަންޖެއް ހިންގުމަށް އިޖާރާކުރި 4748.1 އަކަފޫޓުގެ ބިން ކުއްޔަށްހިފުމަށް އެދި ހުށަހަޅާފައިވާ ޕްރޮޕޯސަލްތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އެ ރެކްލަމޭޝަންޖް ހިންގުން ޚަވާލުކުރަންޖެހޭ ފަރާތަކީ ޢަބްދުއްޝަކޫރު ޢަބްދުއްރަޙީމް ކަމުގައި ކަނޑައަޅުއްވައި ދެއްވުމަށްއެދި ހުށަހަޅާފައިވާ މިމައްސަލައިގައި، ޢަބްދުއްޝަކޫރު ޢަބްދުއްރަޙީމް ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުވާ ރައްދުވާ ފަރާތުން (ދައުލަތުން) ދައުވާއަށް އިންކާރުކުރައްވާފައިވާކަމާއި މިމައްސަލައިގައި މަބްދައުއަށް ޝަރީޢަތުން ނަޒަރު ހިންގާއިރު މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ އިދާރާގެ ނަންބަރު (IUL)334/334/2016/67 އިޢުލާނަށް ބިޑް ހުށަހެޅުމަށް ދެވިފައިވާ ދައުވަތުގެކަމާއި މިފަދަ ދައުވަތެއް އިޢުލާނުކުރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ދައުލަތުގެ ޤަވާޢިދުން އުސޫލުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާއެއްގޮތަށްކަމާއި މިދައުވަތުގައި އެހެން ފަރާތަކުން އިޢުލާނުކުރެވިފައިވާކަމާއި ޢަބްދުއްޝަކޫރު ޢަބްދުއްރަޙީމް ހުށަހެޅި ބިޑު ހުށަހަޅާފައިވާ އިޖާރާ އެއްގޮތަށް ބަލައިފައިވާކަމާއި، ބިޑް ފޯމުގެ އެއްވަނަ ބައިގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި ޕްރޮޕޯސަލްގެ ކުލި ހިމެނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ހުށަހަޅާފައިވާކަން ދެފަރާތުގެ ބަހުން އެގެން އޮތުމާއި، ބިޑް ފޯމުގެ 01 ވަނަ ބައިގެ 03 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި ކުލި އިތުރު ކުރުވާނީ ފަރާތްތަކުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކުލީގެ 15% (ފަނަރަ އިންސައްތަ) އަށްވުރެ އިތުރު ނުވާގޮތަށްކަމާއި، ޕްރޮޕޯސަލްގެ ކުލި މިންގަނޑަކަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ އެއީ ސަރުކާރު ބިޑުއްކުރުމުގައި ބަލައިގަނެވޭނެކަމަށް ބަރީކަތް ބައިންކަތްފައިވާކަމާއި، މިގޮތަށް ބިޑު ޤަވާޢިދުގައި އޮތުމުން ބިޑު ހުށަހަޅާ އެހެން ފަރާތްތަކުގެ އަގުޖަހާލުމަށް ސަރުކާރުގެ ހިތްވަރުލިބޭގޮތަކަށް ބިޑު ހުށަހެޅުނުކަމާއި، ޢަބްދުއްޝަކޫރު ޢަބްދުއްރަޙީމް ބިޑު ކުރިއާބެ ކުރުމުގެ މަސައްކަތުގައި ބިޑު އިވެލުއޭޝަންގެ ސަރުކާރު ހިފާފައި ކުރި ބިޑުކުރީ ބިޑު ހުށަހެޅުމުން ސަރުކާރު ހިފާފައި ހުށަހަޅާ ބިޑުކުރީގެ މައްސަލަ ބިޑު ކުރިއާބެކުރި ދިސްމަކަށް އިޢުލާނުގައި އަގާފާއި ހިފާފ މުޅިޢަމަލުގެ ގަވާއިދުގެ ފުރިހަމަކަށްއެކުލެވިގެންވާ ބިޑު ކުރިއާބެ ކުރުމުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ސަރުކާރު އެއްގޮތަށް ބިޑު ހުށަހަޅާފައިވާ ފަރާތަކުން ބިޑު ކުރިއާބެކުރެވޭން ދިއުމަކީ ރިޢާޔަތްކުރަން މިންގަނޑު ކަމުގައި ބުނެވޭކަމާއި، ބިޑު ފޯމުގެ 01 ވަނަ ބައިގެ 03 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި ދައުލަތުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ސަރުކާރު ދައުވާ ކުރިޔަށްދާން ހުށަހަޅާފައިވާ ބިޑުގައި ފުރިހަމަކުރުމަށް އެމާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އެއީ ސަރުކާރުބެއްކުރުމުގެކަމުގައި އެބެޔަ ބާރީލް ބިޑުއްކަމަކަށް އިލްތިމާސްކުރުން ކުރީގެ 08 ދުވަސްތަކުގެ އިއްތިފާޤުން ނިންމާފައިވާކަން މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ ނަންބަރު 334/INDIV/2017/13 (27 ފެބްރުއަރީ 2017) ސިޓީން ދައުވާ ކުރާފަރާތަށް އަންގާފައިވާކަމާއި، ބިޑު ހުށަހެޅި ދެފަރާތް ފަރާތްތަކުގައިވާ ކ.ހުރާ ފުސްފަރު މަބަރުމަތީ ނިޔާމް ބަސްކަން -/1.300000 (އެކެއް ޕޮއިންޓް ތިން މިލިއަން) ރުފިޔާ ގަރާރުތަކުން އަދުން އިމާރާތްކުރުމުގައިވާކަން ބޭނުނުވާފައިވާކަމާއި ޝަރީޢަތުގައި އެއްވެސް ފަރާތަކުން އިންކާރުކުރައްވާފައިވާކަން ދައުވާކުރާ ޢަބްދުއްޝަކޫރު ޢަބްދުއްރަޙީމް، މާލެއަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ ނަންބަރު 334/INDIV/2017/13 ސިޓީއާއި، ކ.ހުރާ ހުޅަނގު ފަރާތު ބަނދަރުން ރެކްލަމޭޝަންޖެއް ހިންގުމަށް އިޖާރާކުރި 4748.1 އަކަފޫޓުގެ ބިން، ކައުންސިލަށް ކުރަ ކުއްޔަށް ދެއްކުމަށް ހުށަހެޅި

ފޯމުތަކަށް ދިނުމަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ބާޠިލު ނިންމުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި، ހުކުމަކާފައިވާ ޕްރޮޕޯސަލްފޯމުތަކަށް ޑިޕާޓްމެންޓަލްއިންޓަވިއު، އެ ބޯޑުންޖެހޭ ހިންގުން ޤަވާޢިދުތަކުންޖެހޭ ފޯމުތަކާ އެޕްލިކޭޝަން އެޕްލިކޭޝަންޝީޓު ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދި މިކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވާއިރު ގާފުއަތޮޅު ހުރި ކައުންސިލްގެ އިދާރާއާއި މުބާރާތުގެ ނިޒާމު ބަހަސް އާއި ދުވުދު އިސްލާ ބާރާސްނުވިދާ ކޮމިޝަނުގެ ކަރުދާހުގައި ސޯޝަލް އެފެއާޒްކަން ކަން ބަޖެޓުކުރުވިފައިވާ ޕާރީޒަންޓުވާ ކާފަރުގެ ކޮމިޝަނުން ޕަބްލިކޭޝަނުގެ 08 ޖޫން 2017 ގައިކަމަށްވާއި މާލެ އަތޮޅު ހުޅު ކައުންސިލްގެ އިދާރާއާއި ކ.ހުޅު ޚާއްސަކުރު މުބާރާތުގެ ނިޒާމު ބަހަސްއާއި ދުރުދުވާލާ އެއްބަސްވުން ބާރުވެރިކަން ދުރުއްޖެހިގެން މިސަރުކާރަށް އިޖުތިމާޢީ އެއްބަސްވުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމުގައި ބަލަހައްޓާ ކުއްޖާ ހުޅު ކައުންސިލްގެ ނަންބަރު 334/INDIV/2017/13 ސިޓީއާއި (IUL)334/334/2016/67 އިޢުލާން ބާޠިލްކޮށް ކޮމިޝަނުގެ ހިންގުން ޤަވާޢިދުތަކުންޖެހޭ ފޯމުތަކާ އެޕްލިކޭޝަންޝީޓު ކަމުގައި ކަނޑައަޅާފައި ބާތިލް ނުވާތީ ކޮމިޝަނުގެ ހިންގާ އެހެން ބަދަލު ކުރުމަށް އަމުރު ކުރުމަށް އިޢުލާނު ކުރުމަށް މާލެ އަތޮޅު ހުޅު ކައުންސިލްގެ އިދާރާގެ މައްސަލަ އަމުރު ކުރަން ބާޠިލް ޝަރުޢީ އެޕްލިކޭޝަން ޝީޓުތަކަށް އަންނަ ބަދަލުކަން މިގޮތުގެ މަތިން މިދާއިރާއިން ނިންމިއްޔާ"

12. ޝަރީޢަތް ނިންމުމަށް ވާސިލްވި ސަބަބުތަކުގެ ދަށުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

·12·1 ހިންގުން ޤަވާޢިދު ހިންގުން ޤަވާޢިދު ބޭނުންކުރަމުންދާ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތު ދަށުން އެކަމަށްޓަކައި ޝަރުޢީ ބާޠިލުކުރަނީ ބޭނުންކުރަމުންދާ ޤާނޫނުގެ އެއްވަނަ ބައިގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގެ ދަށުން ކަމުގައިވާތީ؛

·12·2 ދެވަނަ ފާހަގަކަން ދެން މިހާރު ކުރާނެކަމެއް ފަރާތުން؛

·12·3 ތިންވަނަ ފާހަގަކުރާ ފޯރުން އެއްބަސްވުންތަކުގައި ހިންގުން ޤަވާޢިދުގެ ފާހަގަ ކުރެވިފައިވާ ފަދައިން ބޭނުންކުރާ އަދި އިޢުލާނުކުރުން އަންނަ ބަދަލުތަކެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ

13. މާލެ އަތޮޅު ހުރާ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 25/H5C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމްކުރުމާއި ގުޅިގެން ކ.ހުރާ / ދޮންމަރި، އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދުގެ ފަރާތުން އެ މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރަމުން ހުށަހަޅާފައިވާ އެއް ނުކުތާއެވެ. މިގޮތުން ހުށަހެޅި ނުކުތާއަކީ، ބެލުން ބާޠިލުކުރަން ހަމައެއް ނެތްކަމަށް ކޯޓުން ބުނެ ކުރައްވާފައިވާ ޤަރާރުސަން ހުކުމްގާއި މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު[18] ގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، ކޯޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު[19] ގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) އަށް ރިޢާޔަތް ކުރެއްވުމެއްނެތި މައްސަލަ ނިންމަވާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

13.1. މިނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ މިމައްސަލައާ ގުޅިގެން ފުރަތަމަ ކޯޓު އިއްވާފައިވާ ގުޅިގެންވެސް އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދު ބަޔާން ކުރަމުންދިޔަކަމާއި އެ ބަޔާ ބާކީވާ ކުރުމުގެ ސަރަހައްދު ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމެވެ.

13.2. ދެވަނަ ފަރާތުން އިޢުތިރާފުކުރިއިރު މައުލޫމާތު ސެޝަންގައި ބޭނުންވާ އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ކުރިމަތިލާފައިވާނަމަ ހުށަހަޅާފައިވާ ބެލުމަށް ޑޮކިއުމަންޓަށް އަދި މާއްދާއެއް ހިމެނިފައިވާ ކަމަށް އަންގާފައިވާކަމާއި ބޭ ފުލުހުން އިތުރު ކުށުގެ ހަމައެކަނި ނުކުތާ އިސްތިއުމާލުކުރާތީ އެއީ ވަކި ފާހަގަކޮށް ތަން ދިނުމުގެ މަޤުސަދުގައި ހިފެހެއްޓުމާ މާއްދާއަކަށްވާތީ މިއީ ކޯޓުން ހުކުމްކުރުމުގައި މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު[20] ގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފުވާކަމަށްކަމަށެވެ.

13.3. އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދުގެ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ މާލެ އަތޮޅު ހުރާ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 25/H5C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމް ބާޠިލުކޮށްދިނުމަށެވެ. އަދި ބިޑު ޖޫރިމަނާގެ 3

[18] ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000
[19] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91
[20] ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000

ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައިވާ ގޮތުން، ބޮޑު އަގު، ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ ބީލަން ބާޠިލުކުރުން ލާޒިމުކުރާނަމަ، ބިޑް ކުރުމުގެ އެ މަރުޙަލާ ފޫނުނާ ހިސާބުން އޮތް މަރުޙަލާއެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި މުޅި ބީލަން ބާޠިލްކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވެއެވެ.

14. އިސްތިއުނާފު ހައްދުވާ މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ އަންނަނިވި ކަންތައްތަކެވެ.

14.1. އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދު ހުށަހެޅި ބިޑް ބާޠިލްކޮށްފައިވަނީ ބިޑް ޑޮކިއުމަންޓްގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) އާއި ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާއާ 18 ވަނަ މާއްދާއާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަޢުލޫމާތު ވާތީ މާލެ އަތޮޅު ދިރާސާ ބޯޑުގެ ނަންބަރު 25/H5C/2017 ރަޖިސްޓަރީގެ ގުޅުމަކަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބަކާ ނުލައި ކަމަށެވެ.

14.2. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ބީލަން ބާޠިލުކުރުން ލާޒިމުވާ ޙާލަތުގައި ބިޑް ފޯމުގެ އެއްވަނަ ބައިގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) އަދި ފޫނުނާ ހިސާބު މާއްދާއެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި މުޅި ބީލަން ބާޠިލުކުރުމަށް ދިކޮށްގައި އެދިފައިވާއިރު، ބިޑް ޑޮކިއުމަންޓްގެ އެއްވަނަ ބައިގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) އަދި ފޫނުނާ ހިސާބު މާއްދާއެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި ދެއްވުމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ދެކޮޅަށްބަރު ކާޑުގައި އެދިފައިނުވާކަމަށެވެ. އަދި ބިޑް ޑޮކިއުމަންޓްގެ ދެވަނަ ބާބުގެ 6 ވަނަ މާއްދާއާއި 7 ވަނަ މާއްދާގައި ބޭންކްޓަރުފައިވާ ގޮތަށް ބިޑް ޑޮކިއުމަންޓުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޝަރުޠުތަކާ ދެކޮން މަޢުލޫމާތު ސަޕްލައިކުރަން ނުވަތަ ޝަރުޠުތައް ފެން ހުރަހަކާފައިނުވާތީ އެފަރާތުން ބިޑް ޑޮކިއުމަންޓުގައިވާ ޝަރުޠުތައް ރަނގަޅަށް ބަލައިގަތުމަށްފަހު ކަނޑައަޅާފައިވާ ފަރާތް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

ބީލަމާ ގުޅޭ ޤާނޫނީ އުސޫލުތައް

15. މަސައްކަތެއް ކުރުމަށް ނުވަތަ އެއްޗެއް ގަތުމަށް ނުވަތަ ތަކެތި ހިދުމަތް ނުވަތަ މިނޫންވެސް މިފަދަކަމެއް ކުރުމަށް އަދި ހުށަހެޅުމުގެ ކަންތައްތައް[21] ކިޔައި އުޅޭ ބީލަންކިޔުން ނުވަތަ ޓެންޑަރކުރުމެވެ. ބީލަމަށް ހުޅުވާލުމަކީ (Invitation to tender) ބީލަމުގައި އަދި ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ހުޅުވާލުމެވެ.

16. ދިވެހިރާއްޖޭގައި، ދައުލަތުގެ މާލީ ނިޒާމުގެ އުސޫލުތަކާއި ގަވާއިދުތައް ބަޔާންކުރާ އެންމެ އަސާސީ ޤާނޫނަކީ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ޤާނޫނާއި ގަވާއިދެވެ. ދައުލަތުގެ ތަކެތި ގަތުމާއި، ހިދުމަތް ހޯދުމާއި، މަސައްކަތްކުރުވުމުގައި ހިންގަން ޖެހޭ ޢާންމު ގޮތުގައި ފަރާތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ބަލައި ވަސީލަތްތަކުން ފައިދާހާސިލުކުރުމުގައި އަމާނާތްތެރިކަމާއި ޝަފާފިއްޔަތާއި ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމުގައި ދައުލަތުގެ ޕްރޮކިއުމަންޓް ނިޒާމުގެ ބޭނުންތަކުގައި ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ގަވާއިދު 10 ވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.

17. ޕްރޮކިއުމަންޓް އުސޫލުތައް ބަޔާންކުރުމުގައި އެ ގަވާއިދުގެ 10.2 (ނ) ގައި ބީލަމުގެ ކަންތައްތައް ވާދަވެރި ގޮތެއްގައި ގެންދިއުމަށްޓަކައި އެކަމަށް ހާއްޞަ ފަރާތްތަކަކަށް ހަމަހަމަ ފުރުޞަތުދޭންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. އަދި (ރ) ގައި ބީލަމުގެ ކަންތައްތައް ކުރިއަށް ގެންދަންވާނީ އެއް އުސޫލަކަށްކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.

[21] "ޤާނޫނީ ރަދީފު" ހުށަހެޅުއްވުނު

18. ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ގަވާއިދު 10.36 ގައި ޕްރޮކިއުމަންޓުގައި، ގަންނަން ބޭނުންވާ ތަކެތި، ނުވަތަ ޚިދުމަތް ބޭނުންވާ މަސައްކަތެއް ނުވަތަ ހޯދަން ބޭނުންވާ ޚިދުމަތުގެ ފުރިހަމަ ތަފުސީލު ހިމެނޭގޮތަށް ލިޔުމެއް ތައްޔާރުކުރަންވާނެކަމާއި މިގޮތުން ތައްޔާރުކުރާއިރު ސްޕެސިފިކޭޝަން، ކުރެހުން، ބިލް އޮފް ކުއަންޓިޓީސް، ޑިޒައިން ނުވަތަ މަސައްކަތެއް ނިންމަންޖެހޭ ޝެޑިއުލް، ޓަރމްސް އޮފް ރިފަރެންސް ހިމަނަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

19. ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ގަވާއިދު 10.45 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ބީލަމެއް އިޢުލާންކުރުމުގައި ބަލަންވާނީ، ބީލަން ފޮނުވާގައި ނުވަތަ މަޢުލޫމާތު ދިން ކުރިއާރުގައި ނުވަތަ އިޢުލާނުގައި އެ ބީލަމެއް އިޢުލާންކުރުމަށް ޝަރުތުތަކާ ގޮތާއި ކުރިއަށްދިޔާ އެއްގޮތަށް. އެނގޭން ގޮތެއް ނުވަތަ ކުރިއަށްދިޔައިއްޔާ ބީލަމެއް އިޢުލާންކުރުމުގައި ބޭނުންކުރަންޖެހޭނެއެވެ. އަދި 10.46 ގައި ވާޖިބުކުރާ ފުރިހަމަ ބީލަމަކާއި ވަޒީފާއަކަށް ފުރިހަމަ ބީލަމެއް އިޢުލާންކުރުމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފޯމުގައި ބީލަމެއް، އެ ބީލަމުގައި ދެވިދާނެ ސްޕެސިފިކޭޝަން އަދި ތަފާސީލު އެއްގޮތަށް ދެވޭނެ ގޮތް ބުނެދޭ ލާޒިމުކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

20. މަސައްކަތެއް ނުވަތަ ޕްރޮޖެކްޓެއް ހިންގުމަށް އެކުލެވޭ އެކަށީގެން ތަރައްޤީ އަދި ހޯދުމަށް ނުވަތަ އެ ޕްރޮޖެކްޓު ހިންގުމަށް އެކުލެވޭ ތަރައްޤީ ފަރާތެއް ހޯދުމަށްޓަކައި، ހުރިހާ އެކުލެވޭ މަޢުލޫމާތު އިދާރާތަކަށް އެއްގޮތަށް ގޮތެއްގައި ހުށަހަޅާ ބީލަމުގެ ގާނޫނީ އިޖުރާއަތުގައި، ބީލަން ހުށަހަޅާ ފަރާތް ކަނޑައެޅުމުގައި އެފަރާތް ކާމިޔާބު ހޯދާނެ ގޮތާއި ބީލަމުގައި ފަރާތްތަކުގެ ޝަރުޠު ފުރިހަމަކުރާ ކަނޑައެޅުމަށް ބީލަން ބަލައި ނަގަމުންދާ

އުސޫލުތަކަށް ބިޑްގެ ޢާއްމުކޮށްދޭ ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ޤާނޫނުތަކާ ޚިލާފަށް ޔުނައިޓެޑް ބޯޓްސް ކޮންޓްރެކްޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓޫރިޒަމް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން[22] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

21. ބިޑް ހުށަހެޅުމަށް ދަޢުވަތުދޭ ޢާއްމުކޮށްދޭ ބަޔާންކޮށްދޭ ޤާނޫނުތަކާއި އުސޫލުތަކާއި ހަމަތަކާއި އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރަން ފަރާތްތަކުގެ މަޞްލަޙަތު ރައްކާތެރިކުރެވޭގޮތަށް އޮންނަންޖެހޭ ދައުލަތް **(މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް)** **ވ ސައިރިކަސް ކޯޕްރޭޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް** ޤަޟިއްޔާގައި[23] ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު **ޔުނައިޓެޑް ބޯޓްސް ކޮންޓްރެކްޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓޫރިޒަމް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން** މިޤަޟިއްޔާގެ[24] ފަހަރަކަށްވުރެ ނިޔާގެ (ހ) ގައި ހުށަހެޅުމުގައި ޢަމަލުކުރަން ފަރާތްތަކުން ހުށަހެޅުމުން ދީ ޢަމަލުކުރާގައި ހ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅަންޖެހޭ ވިޔަފާރިކުރަން ކަމަށް ކަނޑައެޅިގެން ބަލައި، އިޢުލާނުގައި ބުނެފައިވާ ގޮތަށް ހުށަހަޅަން ވީ ހުށަހެޅުން ބިޑް ހުށަހެޅި ބޭނުންވާ ޙައްޤުތަކާއި ޢަމަލުކުރަން ހުށަހެޅުމުގެ ފަރާތްތަކުގެ ބޭނުން ގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

<u>ޤާނޫނީ އުސޫލުތައް މިމައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރުން</u>

22. މިއުޞޫލުތައް މިމައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރުމަށް ބަލާއިރު މާލެ އަތޮޅު ހުރާ ކައުންސިލްގެ އިދާރާގެ ނަންބަރު (IUL)334/334/2016/67 އިޢުލާނަށް ބިޑް ހުށަހެޅުމަށް ދެވިފައިވާ ދަޢުވަތުނާމާއި، އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބިޑް ޤަބޫލު އެދަދުވަތަން އިޖާބަދީ ހުށަހެޅިފައިވާ ހުށަހެޅުމެކެވެ.

---

[22] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2005/HC-A/139 ޤަޟިއްޔާ.

[23] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/HC-A/285 ޤަޟިއްޔާ.

[24] 2005/HC-A/139 ޤަޟިއްޔާ.

23. ބިލް ޕޮލިސީގެ 01 ވަނަ ބައިގެ 03 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

"ކުލި އިތުރު ކުރެވޭނީ ފަހަރަކަށް ހުރިހާ ގޮތަކުން ކުލީގެ 15% (ފަނަރަ އިންސައްތަ) އަށްވުރެ އިތުރު ނުވާގޮތަށެވެ. ޕްރޮޕަޓީގެ ކުލި މިންންގަނެވަނީ ހުރިހާ ގޮތަކުން އާއި ސަބަބަށް ބިލްއެކުލެވިގެން ބަލައިގަންނަވާނެއެވެ."[25]

24. އަބްދުއް ސުވާރީ އަބްދުއްރަޝީދު ހުރަހެއްގެ ބިލްގައި ކުލި ހުރަހެއްގައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

ފުރަތަމަ އަހަރުން ފެށިގެން 5 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް މަހު ކުލީގެ ޖުމްލަ 30،000 (ތިރީސް ހާސް) ރުފިޔާއެވެ.

ހަވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 10 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް މަހު ކުލީގެ ޖުމްލަ 35،000 (ތިރީސްފަސް ހާސް) ރުފިޔާއެވެ.

11 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 14 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް މަހު ކުލީގެ ޖުމްލަ 40،000 (ސާޅީސް ހާސް) ރުފިޔާއެވެ.

15 ވަނަ އަހަރުގެ މަހުކުލީގެ ޖުމްލަ 65،000 (ފަސްދޮޅަސް ފަސްހާސް) ރުފިޔާއެވެ.

25. ބިލް ހުރަހެއްގައި، ބިލްގެ ކުލި ހުރަހަށްފައިވަނީ، އެންމެ ފަހު މުއްދަތުގެ ކުލި އާގެ ކުލީގެ މުއްދަތުގެ ކުއްޔަށްދޫކުރި 15% (ފަނަރަ އިންސައްތަ) އަށް ވުރެ ބޮޑުކޮށްކަމަށް ފެނެއެވެ. އަދި ބިލް ޕޮލިސީގެ އެއްވަނަ ބައިގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި ޕްރޮޕަޓީގެ ކުލި ހިމެނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާގޮތާއި ޚިލާފުވާފައިވާކަމުގެ އަބްދުއް ސުވާރީ އަބްދުއްރަޝީދު ސަރާޙަތު ނުކުރެއްވިއެވެ.

26. ދަރުމަވެރި ނިންމުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ގޮތަށް، ވަކި ޝަރުޠެއް ބިލް ޓެކްސްޓް ބުކްގައި އޮތުމުން ބޭނުންކުރާނެ އުސޫލުތަކާއި ޝަރުޠުތަކާއި ބެހޭ ހުރިހާގޮތް ބިލް ދޫކުރުމެވެ. ބިލް ޓެކްސްޓް ބުކްގެ ޝަރުޠު ހިލާފުވެ ކުލީގެ މުއްދަތުގެ ފުރިހަމަ ބޭނުން ކުރުމަށް ބިލް ދޫކުރުމުން، ޝަރުޠު ހިލާފު އެއްޗެއް ކުލީގެ މަސްތަކު ބިލް ހާމަކޮށްދޭ ދިމާލަށް ބިލަށް ކުރިމަތިވި މުސްތަ ތަފާތު ކަމަކާމެދު ގެއްލުންތަކެއް ދިމާވެއެވެ. އެހެންކަމުން

[25] 27 ނޮވެމްބަރު 2016 ގެ ބިލް ޓެކްސްޓް ބުކްގެ ކޮޕީ.

ބިލް ޑޮކިއުމަންޓުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ޝަރުޖާ އަބްދުއްޝުކޫރު އަބްދުއްރަޝީދު ހުރަހަޔާތަރިވާ ބިލުގައި ފުރިހަމަކުރަންވާނީ އެ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން އެއީ ސަރުކާރު ނޫން ބާޠިލް ބިލެއްކަމަށް އިތުރުބާރުތަކުން ކޯމިޖީން ނިންމާފައިވާ ބަޔާންކުރުމަށް އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތީން ކަމުގައި ބަލަންޖެހެއެވެ.

27. މިމައްސަލައިގައި އަބްދުއްޝުކޫރު ފަރާތުން، މިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވަކާލާތުކުރެއްވި ބިލް ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި ވަނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ސަރުކާރުގެއްލުމެއްކަމަށެވެ. ސަބަބަކީ ކަމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ބޭރު އަގަކަށް ދައުލަތުގެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ޖުމްލަ ބަދަލުގައި ދައުލަތުގެ މަސްލަޙަތު ދިފާޢުކުރުން ކުއްލިއަކަށް ޤާނޫނުގައި ބުނާ ޚިލާފު ސަރުކާރު ހިމެނުމަ ކަރަޕްޝަން އުޅުމެއް މަނާކުރާ ޤާނޫނު ގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޖިނާއީ ކުށެއްކަމުގައިވާތީ، މިފަދައިން ޖިނާއީ ކުށެއް ދައުލަތުގެ މުދަލަށް ގެއްލުމެއް އަރާކަމުގައި އެއްކަލަ ކަރަޕްޝަން ޤާނޫނުގެ[27] ގެ 17 ވަނަ މާއްދާ ޚިލާފުކަމުގައި ކަމަށެވެ.

28. ބިލް ޓޮކިއުމަންޓުގައި މިފަދަ ސަރުކާރު ހިފުމުގެ މަސައްކަތް ދައުލަތުން ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުގެއާއި މިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގައި ހާމަކުރެވިފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ބަޔާންކުރެވިފައިވާ، އެ ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތު، ބިން ކުއްޔަށް ދޫކުރުން ފުރިހަމަ ކުއްޔަށް ދޫކުރުމުގެ ނިޔާމި ހަމައެކަން، ދައުލަތަށް ގެއްލުން ނުވާނެ ގޮތަކަށް، ކަނޑައެޅޭ ވަކި ހަމައެއްގައި ކުރި ހިފެހެއްޓުން ލާޒިމުކުރާކަމުގައެވެ. އެގޮތުން، ބައެއް ފަހަރު، މަހުން މަހަށް އަހަރުން ކުރި އިތުރުވާގޮތަށް ކުރި ހުރިހާ ހާލަތްތަކެއްގައި، ކުރީގެ ފުރަތަމަ ކަރުދާހު ކޮށް ކުއްޔަށް ހުރިހާ ފަހުމަތެއްގެ ވަގުތު އަހަރުތަކެއް ކުރި ބޭނުންވާގޮތަށް އޮތުން، ދައުލަތަށް ގެއްލުންވާ ހާލަތްތައް

[26] ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000

[27] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91

އަންނަނަކާއި ދެނެންނަކުން، މި މާއްދާއަކީ ވަކި މަޤްޞަދެއް ޙާޞިލްކުރުމަށް ބާޠިލުކުރުމަށް ޤަވާޢިދުތަކުންބޭގައި ހިމެނިފައިވާ ޝަރުޠުއެކުލަވުގައި ތަކުރާރުކޮށްފައިވެއެވެ.

29. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ހާޒިރުކުރި ޝާހިދުން އޭގެ ތިރިއަށްލާ ޢަރުޟުއަދި ފުލުހުންގެ ރިޕޯޓާއި ހުށަހެޅުއްވުމާއި ދެބަސްބަހުން ކިޔާދެއްވި ކަނޑައެޅުމުގައި މަޖިލީހުގެ ތަރުތީބުކުރެއްވުމެވެ. ޢަރުޟުއަދި ފުލުހުންގެ ބަޔާނުން ތަރުތީބުކޮށް ކިޔައިދިން މައްސަލަ ހިމެނިފައިވާ ޝަރުޠުއެކުލަވާ ތަރުތީބުކުރަން ދެކެނީ ސަލާމަތީ ކަންތައްތައް ފުރިހަމަ ފަސް ބިލް ޤަވާޢިދުން ދިފާޢުކުރެވެއެވެ.[28] އަދި، ސަލާމަތީ ދެފުށުން ޝަރުޠުގެ ބަޔާން ހިސާބު ނަމަ ކަނޑާ މިނަކަށް ފަސް ބިލްތަކުގެ ފަދަ އާންމު ޝަރުޠުއެކުލަވާ ތަރުތީބުކުރެވިދާނެ ޝަރުޠު ހިސާބުކުރަން ބިލް ހުކުމްދިނުމަށް ވަކި ނާއްސަ ހުކުމް ކޮށްކަން ދަނެގުން ނޮކަމަކަށް ތަރުތީބުކުރެވެއެވެ.

30. ބިލް ޤާނޫނު ދެއްކަނަ ބަޔާ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) އަކީ ދައުރު ފަށާނީ މާއްދާއެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް މިކަމުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ޢަރުޟުއަދި ފުލުހުން ދެއްކެވި ދެކެވިފައިވާކަމަށް ދަނޑިވަޅު ކަމުގައި ދެކިފައިވެއެވެ. މި މަރުޙަލާގައި ސަލާމަތީ ދެފުއްދާފައިވާކަމަށް، ކަމަށް ހުކުމްކަނޑައަޅަނީ ވަކި މުއްދަތަކަށް ކުރީގެ ފަހަރެއްގައި ވަކިވަރެއް އިތުރު ވާނީ ގޮތެއް ކަމަށް ބިލް ޤާނޫނުގައި ތަޢާރުފްކުރައްވާފައި ކަމަށް ހުކުމްކުރުމުގައި ވަކި މުއްދަތަކުން އިތުރުވާގޮތަށް ކަމަށް ހުކުމްކުރަނީ ބިލް ހުކުމަށް ފަރާތްތަކަށް ޖޫރިމަނާ ދިނުމުގެ އުސޫލު ތަކުގެ ކަމަށް[29] ބިލް ޤާނޫނު ދެއްކަނަ ބަޔާ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ބ) ގައި ކަމަށް އިތުރު ކަނޑައަޅާ ފަރަތަކަށް ހުކުމްކުރާ ކަމަށްވާ 15% (ފަނަރަ އިންސައްތަ) އަދަދުގެ އިތުރު ނުވާގޮތަށް ކަނޑައެޅުމަށް ޖާއިރު މާއްދާއަކީ ބިލް ހުކުމާ ފަރާތުގެ ހިމާޔަތުގައި ކަމަށް ދެއްވީ މަތީން

---

[28] ބިލް ޤާނޫނުގެ 6 އަދި 7 ގައި.

[29] ދައުލާ ޤާނޫނުގެ މައްސަލައިގެ ހުޙާސާގައި

ތަންފީޛުކުރަންޖެހޭ މާއްދާއެއްކަމުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަމަށް[30] ވާތީ އެފަރާތުގެ ބިލް ބާޠިލުކުރުން ނިންމުމަކަށް ގެނެސް ބިލް އެފަރާތަކަށް އެވޯޓުކޮށްދިނުމަށެވެ. ޤާނޫނީ އުސޫލަކީ ދަރު ކޯޓުގައި ނުދައްކާ ވަރަކައަކަށް އަދި ސޫޅޫ ފަރުވާއެއް އިސްތިއުނާފު މަރުޙަލާގައި ރިޢާޔަތްނުކުރުން[31] ކަމުގައިވާއިރު އެފަރާތުން އެދިފައިވާ ފަދައިން މިނުކަތުގައި ގުދި މިކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅާނަމަ މުޅިން ހަމަ ޤާނޫނީ ވަރަކަތަކާއި ބަރުމުއް އުފަންވާކަމާއި އެހެންކަމުން އެ ފަރުވާ މިހިނދުން ދަޢުވާ ޤާނޫނީ ހަމައެއް އޮތް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

31. ބުނެވިދިޔަ އެންމެހައި ކަންތައްތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އަބްދުލްޝުކޫރު އަބްދުލްރަޝީދުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ބަޔާން ނޫން ބާކީވެ ބިލެއްކަމަށް އިފްރާޒުކުރަން ކާމިޔާބު ނިންމާފައިވާ ބުނެވިދިޔަ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިން ކަމުގައިވާތީއާއި ބިލް ބަދަލުކުރުމުގައި ހިމެނޭ ސުވާލު އުފައްދާ ޝަރުޢީ ވަކި މަޤްސަދެއްގައި ހިފެހެއްޓުމާ ޝަރުޢީ ކަމަށް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ޤަރާރުކުރާއިރު އެއީ ޝަރުޢީ ހިޔާރު ނުވަ ކަސްދާ މިހާރަށް ފެނޭ ބިލްކުރިޔަރުން ފަދަ އާސްދު ޝަރުޢީއްކަމަށް ޤަރާރުކުރާތަކާއި ޝަރުޢީ ހިމާރުންވެ ބިޔެ ހުރަހެއްކަމަން ވަކި ގާއިމަށް ހުރަހެއް ޢަމަލަކުން އެނގެން ނުފެނުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ފަރަގަކުރާ ފަދައިން ދަރުކަށިގެ ބުނުމަކީ ތަރަށްޖެހުން ހުއްޓުމާއި މަސާލަތުގެ ޤާނޫނު[32] ގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ މަޤްސަދާއި ޓެކްނިކަލްބާވަތް ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު ބުނުއަރު ކަމަށް ބެލެވެންނެތް ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

---

30 ދައުލާ ފުރުގެ މައުސަލަތުގެ ހުރިހާގައި އަދި ބާރުންޖެހޭކަމުގައި

31 ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މުސާ ނަސީރު ވ މުޙުސިނުގެ އިންތިޚާބު ކޮމިޝަނު އޮތޯރިޓީ، 2014/HC-A/41 ޤަޟިއްޔާ.

32 ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހު، އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެގޮތަށް ހުރުމާއެކު، ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، މާލެ އަތޮޅު ހުރާ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 25/H5C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭ ފަދަ ސަބަބެއް ނެތް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ | ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްޒީނާ | ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

(ރިޔާސަތު)